

toto konstatování také o reformaci – abychom se my drželi vlastního kopýta. Onu snahu je ovšem třeba uznat. Fakt, že filosofickou relevanci díla protestanta Komenského pro naši současnost vyzvedla škola s hlubokými kořeny v římském katolicismu, je vůbec hodný výslovného uznání a sympatie. Ani Kuchlbauer nepřistupuje k reformaci bez respektu. Přesto však ve zkratce, opřené o poněkud nahodile shromážděnou literaturu. Bez ní by nemohl jednoduše a rázně uzavřít, co všechno prý reformaci dokonale znemožnilo pochopit dědictví nominalismu, se kterým ji spojil příliš jednoznačně a úzce. Na stránkách knihy průběžně zjišťujeme, že autorovi zůstala značně cizím myšlenkovým světem. Proto se tu také nikde nesetkáme s tradicí filosofie a teologie slova a jazyka, která je protestantismu blízká a s Kuchlbauerovou koncepcí by pravděpodobně byla i docela slučitelná, nakolik také ona umožňuje chápat svět – a sám rozum – jako strukturu komunikativně-relacionální, založenou ve sdílnosti Boží. I ona má podobu, ve kterých se zajímá o čtení šifer knihy stvoření; ne ovšem bez klíče slova evangelijní zvěsti.

Ale cizí způsoby myšlení není radno nikomu vnucovat. Snad Kuchlbauer i bez jejich příspěví ještě poněkud více vyjasní otázky spojené se skutečností, že uvažovat trinitárně-analogicky předpokládá znát napřed Trojici božskou. Bez odkazu ke slovu zjevení sám rozum pozorující samotnou přírodu těžko prokáže, že by struktura bytí měla být právě triadická. I Raymund a Komenský se o to pokusili až *ex post* – a své adresáty

nepřesvědčili. Ani Augustin nevyvozoval Trojici z jejích stop ve stvoření, ale naopak nejprve věřil, aby porozuměl. Komenský se tohoto výroku dovolal, Kuchlbauer jej ocitoval – ale s problematikou, která je s ním spojena, se nevyrovnal dost výslovně a zřetelně. Zde čtenářům zůstal cosi dlužen. Tento otevřený konec zvláště výmluvně odhaluje fakt, že poslední pododdlí autor nade-psal „Nový vztah víry a rozumu jakožto předpoklad pro celostné filosofování“, avšak v jeho textu se víře věnoval tak velice nepřímou, že v něm už vůbec nezazní samo toto slovo.

Nicméně na další růst nadaného mladého myslitele můžeme být přejně zvědaví. Stejně jako na případné jiné projevy novodobé recepce Komenského idejí přesahující setrvalý – ale také izolovaný – zájem o jeho dílo pedagogické.

Martin Wernisch

POCTA ALOISI ADLOFOVI

Pavel Černý et al. (ed.), Alois Adlof, 150 let. Život, služba, odkaz, Praha: Církev bratrská, 2012, 598 stran.

Půldruhého století od narození Aloise Adlofa (1861–1927) vydává Církev bratrská kompendium, zpracované 13 autory pod redakčním vedením Jana Štěpána, které chce pokud možno úplně zmapovat život a dílo tohoto význačného muže českého probuzeneckého evangelictví a zakladatelskou postavu Svobodné reformované církve, jejíž pokračovatelkou Církve bratrská je.

Knihy je založena velmi široce a důkladně. Podává nejen podrobný živo-

topis Adlofův, přehled a hodnocení jeho kazatelských, pastýřských, misijních, diakonických, literárních a spolkových aktivit, ale také rekonstrukci jeho teologie i ohlasy na jeho osobu a dílo. V části „Odkaz“ promlouvá Adlof sám: Jsou zde uveřejněny jeho vlastní texty v širokém výběru (dokumenty, kázání, biblické úvahy, teologické práce, publicistika, básně a texty k písním, drobná próza). Připojena je strukturovaná bibliografie, velmi podrobná a snad úplná, zahrnující též seznam prací o Adlofovi. Jak je obvyklé, má kniha také obrazovou přílohu, jmenový rejstřík a cizojazyčné sumáře.

Kdo byl Alois Adlof? Z chudého chasníka, rodinným původem katolíka, ovlivněného reformovanými faráři jeho východočeského okolí, se stal stoupcem evangelikálního hnutí v Čechách, když na prostou otázku, zda má Pána Ježíše rád, přitakal. Tu otázku mu položil E. A. Clark, jeden ze tří vyslanců americké (bostonské) kongregacionalistické misijní společnosti, která tou dobou operovala v Čechách. Na tomto základě její společnost vyslala na studia, na středoškolská i teologická (v Praze, Basileji, Edinburku, v Lipsku). Adlof přijal ordinaci a to už mezitím vznikla samostatná církev (Svobodná reformovaná), jejímž členem a kazatelem bude a posléze stane v jejím čele.

Adlof nebyl iniciátorem vzniku nové církve, ale přivítal jej. Náboženské poměry v Čechách v 19. století líčí v knize dosti podrobně T. W. Pavlíček. Na tomto pozadí vynikne, proč se iniciativa bostonské misie, která vyústila v založení nové církve (ač původně nezamýš-

lené), setkala s nejednoznačným ohlaselem. Na jedné straně měly probuzenecký ráz zbožnosti, misijní dynamika a úsilí o církevní kázeň své sympatizanty ve stávajících evangelických církvích (Karafiát), na druhé straně obava z tříštění sil minoritního českého evangelictva vzbuzovala nevráživost, až nepřátelství. Uvedený autor také odhaduje, že v pozadí byl i nesoulad dvou náboženských kultur: americká, s níž přicházeli bostonští, se dala jen těžko naroubovat na kmen tradičních evropských lidových církví. K tomu přistoupila místy též perzekuce ze strany úředních míst, proti níž protestovala r. 1879 deputace Evangelické aliance u rakouského císaře. Historie této církve ani nadále nebude ušetřena kontroverzí s radikálnějšími skupinami (rozchod se skupinou J. Novotného, náporu letničních) a dlouho nevyřešených vztahů s Bostonem o míru vlivu na uvědoměle českou církev, podporovanou však personálně a finančně z Ameriky.

Ta základní otázka: Miluješ Pána Ježíše? se stala působivým misijním nástrojem A. Adlofa v Praze i jinde. Adlof proslul jako kazatel, ale snad ještě více jako pastýř a nejvíce jako evangelizátor. Jeho práce s lidmi, hlavně s mládeží (v Křesťanském spolku mladíků) byla ohromující svým rozsahem i opravdovým zájmem o osudy oslovených (včetně jejich situace hmotné). Adlof ovšem ani jako kazatel ani jako pastýř ani jako misijní pracovník nepředěl, že mu v každém jednotlivém případě jde o osobní obrácení osloveného. V tom neslevil až k jakési monotónnosti svých naléhání. Obrácení chápal

důsledně jako přivracení ke Kristu, projev lásky k Ježíši, třebaže očekával, že se to promítne i do životního stylu obřádků, kteří se zřeknou lákadla světa. V tomto jednoznačném důrazu na centralitu Ježíše Krista, jeho spásné oběti, je nejzřetelnější Adlofova teologie. Je to sympatický „christomonismus“, byť si jej někteří autoři analýzy jeho teologie ve sborníku odmítají poukazem na trinitární a zejména pneumatologickou dimenzi jeho teologie.

Tento soud není zpochybněn pohledem na Adlofovu tvorbu básnickou. Adlofovy písně se staly majetkem různých evangelických církví. Jeho ediční počín Křesťanského kancionálu (1897 a mnoho dalších vydání) obsahuje mnoho (162) písní jeho původní tvorby a řadu přeložených či upravených, když sáhl i do pokladnice probuzeneckých písní jiné proveniencí. Adlofovy písně se vyznačují citovou vroucností, kterou chtěl jejich autor indukovat u těch, kdo je budou zpívat, jakože si byl vědom, že zpěv, zvláště společný zpěv, dokonale nahradí věroučný výklad, protože „jde do srdce a od srdce“. A i zde nacházíme dominantní téma: „Ó můj Jezu...“

Osobnost Aloise Adolfa, jeho současníky, nejen členy jeho církve, vysoce oceňovaná, si právem zasloužila takovéto kompendium. Ve stručné recenzi není možno představit a ocenit všechny příspěvky ani vypočítávat všechny drobné omyly (s výjimkou tohoto: o evangelických církvích té doby není možno mluvit jako o „církvích státních“, s. 218; „státní církev“ je specifický pojem, do něhož tehdejší evangelické církve nespádají).

Autorům sborníku ani nejkritičtější recenzent nemůže upřít důkladnost, pečlivost, šříti záběru (zvláště v bibliografické části). Pozastává se ovšem nad malou mírou kritického nadhledu. Z jednotlivých příspěvků zrovna cítíme obdiv a lásku k obdivuhodnému životu a životnímu dílu tohoto koryfeje probuzeneckého evangelismu u nás. Žánr „poceta“ si přímo vyžaduje takový přístup. Zároveň ovšem jde o sondu do historie (osoby i církve), která je řízena *Dei providentia et confusione hominum*; a zde by odborník čekal i jistou míru kritičnosti, která neupozaduje stinné stránky zkoumaného fenoménu.

V každém případě sborník doporučujeme každému, komu leží na srdci novodobá historie českého evangelictví a jedné z jeho nejvýraznějších postav.

Pavel Filipi

LEWISOVA KONVERZE IMAGINACE

Pavel Hošek, *Kouzlo vyprávění. Proměňující moc příběhu a „křest fantazie“ v pojetí C. S. Lewise, Praha: Návrat domů, 2013, 128 stran.*

Religionista Pavel Hošek po devíti letech monograficky navázal na svou první větší práci *C. S. Lewis: mýtus, imaginace a pravda* (Praha: Návrat domů, 2004). Za tuto dobu jde již o autorovu sedmou knížku. Vzhledem k tomu, že mezi publikací Hoškovy v pořadí druhé (*Na cestě k dialogu. Křesťanská víra v pluralitě náboženství*, Praha: Návrat domů, 2005) a třetí (*Cesta ke kořenům. Odkaz šlechtického rodu Mil-*